

Köszöntő.*

Irta: FÓZAN MIKLÓS.

Berde Mózsáról szól az ének...
Dicsőség Isten nagy nevének,
Jókedvibe, hogy nekünk adta őt,
— Az ős ugarban új barázdát szántva,
Arany kalászit gyűjtve garmadába —
A fejedelmi, áldott Jóltevőt.

Berde Mózsáról szól az ének...
Ha mi hallgatnánk, zengőnének
A sziklabércek más-más nyelveken;
S a Muzsák berke, mint egy harci tábor,
Megittasulva lelke mámorától,
Himnuszba csapna győzedelmesen.

Berde Mózsáról szól az ének...
Eladdig akik éhezének,
A Megváltónak édes gyermeki,
Hús hajnalon most szednek égi mannát,
Haló porában áldva drága hamvát:
Mind-mind családja, vére volt neki.

Berde Mózsáról szól az ének...
Ki szószólója nemzetének,
Nehéz időkben paizsa, gyámola;
Fut, fárad, izzad: arca veritékén
Jólét fakadt a bujdosók vidékén,
Fölöttük — im! — a béke angyala.

* Az 1913. évi főtanácsron a Berde emlékére mondott pohár-
köszöntő.

*Berde Mózsáról szól az ének...
 Áldás adassék serlegének!
 Értünk, ki annyi keserű pohárt
 Fenékiig hajta — titkos áhitatban —
 Eltemetkezve égő áldozatban,
 Mint Parakletos új Pünkösdre várt.*

*Berde Mózsáról szól az ének...
 Ott künn, ma vajjon mit beszélnek
 A triumvirek bölcs tanácsiban? —
 «Élet-halál!... a Lenni vagy nem lenni!...
 Mert sirjainkban nem tudunk pihenni
 — Amint reméltük — nyugton, boldogan.»*

*Berde Mózsáról szól az ének...
 Áldozunk az ő szellemének:
 E hősi szellem a mi örökünk.
 Ha elfelednénk nyomdokába lépni,
 Koszorújába friss virágot tépni, —
 Oh, akkor — akkor... oh jaj, jaj nekünk!*

*Berde Mózsáról szól az ének...
 Húsz éve már, hogy hő szívének
 Végdobbanása minket melegít:
 Oltár e szív... Az emberszeretetnek
 Oltárán míg könnyeink peregnek,
 Hadd lássa népét, hálás gyermekit.*

IRODALMI ÉRTESITŐ.

„**A tudományos egyháztörténetírás.** I. főrés. Elvi prolegomena és történelmi áttekintés. Theologiai magántanári vizsgálatra írta Révész Imre. Kolozsvár. Stief. 1913.

Minden tudományos eljárás valamely határozott elvi álláspont elfoglalását tételezi fel. Az elvtelenség ide-oda kapkodás s végeredményben zür-zavart eredményez. Sokszorosan áll ez a történetírásra, amelyben a tetemesen fölhalmozódott anyag, a módszerek és szempontok sokasága mellett lehetetlen építő munkát végezni egy határozott irány megjelölése nélkül. Ezért mi nagy tisztelettel adózunk minden elvi álláspont s annak a megokolására irányuló minden törekvés iránt, még abban az esetben is, ha egyben vagy másban eltérő nézeteink vannak.

Nagy érdeklődéssel olvastuk a kezünk alatt levő mű első felét az u. n. elvi prolegomenát, amelyben az író „történetírás“ és „egyháztörténetírás“ alcimek alatt fejti ki a maga álláspontját. Készséggel állapítjuk meg, hogy fegyelmezett gondolkozással, határozott ön és céltudatossággal sorakoztatja nézeteit elvi álláspontja megokolására. Elvi álláspontja nem új, amint ezt maga is állítja, mert a *Böhm Károly*-féle axiológiában gyökerezik; de új az a törekvés, amely ezt a filozófiát a történetírás szolgálatába kívánja állítani. E szerint három értékelési mód van, u. m. a hedonisztikus, utilisztikus és idealisztikus. Ezek között legmagasabb az utóbbi, melynek alapja a szabad szellem méltósága. Föltétlenül magas nézőpontra emel ez az idealisztikus értékelés, amely valódi nemesiséget csak az „intelligenciában“ lát s minden embert, eseményt és jelenséget aszerint mérlegel, amint ez egyedüli és egyetlen érték kifejlődéséhez hozzájárul. De úgy gondoljuk, hogy az elvnek a történetírás egész vonalán való gyakorlati alkalmazása sok erőltetett magyarázatra és igazságtalan ítéletre vezet, bármennyire is kiterjesszük az intelligencia fogalmát.